

AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 1999

0310

LÉANN CLASAICEACH— GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉARDAOIN, 24 MEITHEAMH — TRÁTHNÓNA 2.00 go dtí 5.00

- Tá ceisteanna anseo ar DHEICH d'TOPAIC.
- Tá na topaicí eagraithe ina dtrí ghrúpa mar a leanas:
 - Grúpa I : Topaicí 1 go 4.
 - Grúpa II : Topaicí 5 go 7.
 - Grúpa III : Topaicí 8 go 10.
- Ní mór d'iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt faoi CHEITHRE THOPAIC mar a leanas:
Ní mór topaic amháin a ghlacadh as **gach grúpa ar leith**, agus is féidir an ceathrú topaic a roghnú as **aon cheann** ar bith de na trí ghrúpa.
- Tá 100 marc ag dul do gach topaic.
- Tá na fótagraif, a mbíonn gá leo le ceisteanna ar Thopaicí 8 agus 10 a fhreagairt, le fáil ar pháipéar a bhfuil X marcáilte air, atá ina theannta seo.

GRÚPA I: Topaicí 1 go 4

Topaic 1. An Aithin i mbun Cogaíochta. [100]

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- Nóta gairid a scríobh ar **aon dá cheann** díobh seo a leanas: Cléon; Gylippus; Alcibiades.
- "B'fhearr liom go ndíreodh sibh bhur n-aire ar 'ardréim na hAithne', faoi mar atá sí go fíor, agus go dtitfeadh sibh i ngrá léi." (Tuicidídéas, 2, 43).
Cad tá le rá ag Peiricléas ina óráid adhlactha faoi ardréim na hAithne?
- Cur síos a dhéanamh ar conas a d'éirigh leis na hAithnigh ar deireadh na Spartaigh, a raibh seilbh acu ar oileán Sphacteria, a chloí.
- Sa bhliain 414 R.Ch., scríobh Nicías litir ón tSicil chuig na hAithnigh.
 - Cad deir sé sa litir sin faoi mar a bhí cúrsaí sa tSicil?
 - Cad a iarrann sé ar na hAithnigh a dhéanamh mar gheall ar na deacrachtaí a bhí aige?

Topaic 2. Alastar Mór. [100]

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- Cuntas a thabhairt ar Chath abhainn Granicus: an chéad chath a throid Alastar i gcoinne na bPeirseach.
- Gearrchuntas a thabhairt ar bhás Dharius.
 - Conas a chaith Alastar le comharba Dharius, Bessus?
- Cén fáth ar chinn Alastar ar an bhFásach Geadrósach a thrasnú?
 - Déan cur síos go hachomair ar na cruatain a d'fhulaing sé féin agus a chuid fear ar a n-aistear dóibh trasna an fhásaigh.
- Luaigh agus scríobh nóta ar **dhá nós** Pheirseacha ar ghlac Alastar leo.

Topaic 3. An Saol agus Cúrsaí Smaointeoireachta i bPoblacht Dhéanach na Róimhe.

[100]

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceistanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) (a) Déan cur síos ar Chath Pharsalus ina chlóigh Caesar Poimpéas.
(b) Scríobh cuntas gairid ar bhás Phoimpéis.
- (ii) Cad a chuir dánta do chúrsa in iúl duit faoi scéal grá Chatullus agus Lesbia?
- (iii) Scríobh cuntas ar chomcheilg Chatailín agus ar conas a dhéileáil Ciccaró léi.
- (iv) Ina litir chuig Atticus, cháin Brutus Ciccaró go han-ghéar mar gheall ar an tslí a raibh Octáivian óg á ghríosadh aige.
(a) Rianaigh na gearáin a bhí ag Brutus.
(b) Conas a cruthaíodh go luath ina dhiaidh sin go raibh an ceart ag Brutus?

Topaic 4. Na Staraithe Rómhánacha.

[100]

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceistanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) Ba í Livia bean Ágastais agus máthair Thibéiriais.
Déan cur síos go hachomair ar an bpáirt a ghlac sí le linn d'Ágastas agus do Thibéiriais a bheith ina n-impirí.
- (ii) Rianaigh cé mar a bhain Sejanus cumhacht amach i rith réimeas Thibéireais.
- (iii) I ndiaidh bhás Ágastais, de réir Thacatais, “cháin agus mhol daoine meabhracha é ar bhealaí éagsúla.”
Inis go hachomair cad a bhí á rá acu siúd a bhí:
(a) ag moladh Ágastais;
(b) ag cáineadh Ágastais.
- (iv) Óna bhfuil léite agat de scríbhinní Thacatais agus Shuetonius, tabhair do bhreith ar charachtar Thibéiriais.

GRÚPA II: Topaicí 5 go 7

Topaic 5. An Drámaíocht Ghréagach.

[100]

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceistanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) (a) Cuntas a tabhairt ar ar tharla nuair a casadh Medea agus Aegeus, rí na hAithne, ar a chéile in *Medea*, le hEoiripidéas.
(b) Cén fáth a bhfuil an radharc seo tábhachtach i bplota an dráma?
- (ii) Rianaigh cé mar a fhaigheann Éideapús amach diaidh ar ndiaidh gurb é féin marfóir a athar in *Éideapús Rí*, le Sófaicléas.
- (iii) Cad tá le rá ag Medea faoi na deacrachtaí a bhíonn le fulaingt ag na mná in *Medea*, le hEoiripidéas?
- (iv) (a) Déan cur síos ar ar tharla “ag comhrac na dtrí bhóthar” in *Éideapús Rí*, le Sófaicléas.
(b) Cad a chuireann an eachtra seo in iúl dúinn faoi charachtar Éideapús?

Topaic 6. An Eipic Ársa.**[100]**

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) (a) Déan cur síos ar ar tharla tar éis d'Aeolus mála na ngaoth a thabhairt d'Odaiseas.
(b) Cé air a gcuirfeá an milleán faoin toradh tubaisteach a bhí ar an scéal? Tabhair fáthanna le do fhreagra agus tagairt chuig á déanamh agat don téacs.
- (ii) Tabhair cuntas ar na nithe a thug ar na Traígh an Capall Maide a thabhairt isteach ina gcathair i Leabhair 2 den *Aéinéd* le Veirgil.
- (iii) I bhfianaise na gcuariteanna a thug Teileamacas ar Neastóir i bPylos, agus ar Mheanalás agus Héilin sa Sparta, cad a chuirtear in iúl dúinn faoi ghnásanna na féile san *Odaiseas* le Hóiméar?
- (iv) Cad iad na príomhdhifríochtaí idir Ifreann i Leabhar 11 den *Odaise* le Hóiméar agus Ifreann i Leabhar 6 den *Aéinéd* le Veirgil?

Topaic 7. Scríbhneoirí na Tréimhse Ágastaí.**[100]**

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) “Cad a dhféadfadh sé a dhéanamh, cá rachadh sé, agus a bhean a bheith sciobhtha uaidh faoi dhó?” (Veirgil, *Oirféas agus Eoraidíce*).
(a) Míinigh conas a sciobadh Eoraidíce faoi dhó ó Oirféas.
(b) Déan cur síos ar bhás Oirféis.
(c) I do thuairimse, cad iad na gnéithe den scéal atá á insint ag Veirgil a bhogfadh an croí i nduine?
- (ii) “Agus sinn-ne ag caint, tá an t-am suarach ag sleamhnú uainn;
Is leat-sa an lá inniu; ní hionann is an lá amárach.”
Inis mar a fhorbraíonn Hóráit an téama seo sna hóideanna, *Tá an bás i ndán do chách, Bailíge chugaibh na cocáin rois agus Scoir den Chaoineadh*.
- (iii) (a) Ina dhán *Imithe go Clitumnus*, cén fáth a bhfuil áthas ar Phropercius go bhfuil Cynthia imithe faoin tuath?
(b) Conas a dhéanann Propertius ceap magaidh de féin sa dán seo?
- (iv) Ina *Réamhrá*, cén fáth ar fearr le Livias féachaint siar ar bhunús agus ar stair laethanta tosaigh na Róimhe ná breathnú ar an Róimh faoi mar a bhí sí lena linn féin?

GRÚPA III: Topaicí 8 go 10**Topaic 8. Ealaín agus Ailtireacht i Sochaí na Gréige.****[100]**

Freagair **aon dá cheann** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) Léiríonn Fótagraf A ar Pháipéar X Teampall Hera i bPaestum.
(a) Cén t-ord inar tógadh an teampall seo?
(b) Cén fhianaise atá ann gur tógadh an teampall seo níos luaithe ná Partanan na hAithne?
(c) Cad iad na gnéithe sonracha atá marcáilte ar an bhFótagraf ag a, b agus c?
- (ii) Scrúdaigh Fótagraf B ar Pháipéar X.
(a) Cén t-ainm a thugtar ar na fíoracha fireanna mar seo?
(b) Cén tréimhse den dealbhóireacht Ghréagach lena mbaineann an dealbh seo?
(c) Cad iad na gnéithe den dealbh atá gnáthúil sa tréimhse seo?
- (iii) I bhFótagraf C ar Pháipéar X léirítear meiteop ó Phartanan na hAithne.
(a) Cad iad na fíoracha a thaispeántar sa mheitop?
(b) Cá háit ar theampall Gréagach a mbíonn na meiteopanna?
(c) Conas a d'éirigh leis an dealbhóir gluaiseacht agus drámatacht a chur in iúl?
- (iv) Scrúdaigh Fótagraf D ar Pháipéar X.
(a) Cén t-ainm a thugtar ar fhíoracha dá leithéidí seo?
(b) Cén tréimhse den dealbhóireacht Ghréagach lena mbaineann an dealbh seo?
(c) Scríobh nóta ar cé mar a chruthaigh an dealbhóir maidir le feabhas na ceardaíochta?

Topaic 9. An Fealsamh sa tSochaí: Staidéar ar Shocráitéas agus ar Phlatón.**[100]**

Freagair aon dá cheann ar bith de na ceistanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) “Ceart go leor”, arsa mise, “tuigim. Ní mór dúinn staidéar a dhéanamh ní amháin a bhunús na sochaí ach ar an tsochaí nuair a bhíon súlacht na sibhialtachta faoi réim inti” (Platón, *An Phoblacht* 2, 2).
 - (a) Inis mar a rianafonn Sócráitéas an éabhlóid ón tsochaí chéadrata go dtí an tsochaí shibhialta.
 - (b) Cén fáth, dar le Sócráitéas, a bhfuil an chogaíocht dosheachanta de bharr na héabhlóide seo?
 - (ii) (a) Inis cé mar a fhreagraíonn Sócráitéas an cúiseamh nach mbeadh an stát idéalach atá i gceist aige inchurtha i bhfeidhm d’ainneoin é a bheith ceart go leor i dteoiric.
 - (b) Cad é an t-aon bhealach amháin leis an stát idéalach a chur i gcrích, de réir Shocráitéis?
 - (iii) Tabhair cuntas ar Shamhail na hUaimhe, de réir Phlatón.
 - (iv) “Ar thug tú faoi deara”, arsa mise, “cé mar a chruthaítear meon ar leith i ndaoine a bhíonn tugtha ar feadh a saoil d’aclaíocht coirp agus di sin amháin? Díreach mar a chruthaítear meon de shaghas eile i ndaoine a dhéanann faillí san aclaíocht coirp.” (Platón, *An Phoblacht* 3, 2).
 - (a) Inis cé mar a leanann Sócráitéas ar aghaidh lena argóint i bhfabhar “an t-oideachas fisiciúil agus an t-oideachas intleachtúil a chumasc go hiomlán” in oiliúint na gCosantóirí?
 - (b) Agus é ag plé an chorpoideachais, cad tá le rá ag Sócráitéas faoi chúrsaí bia?
-

Topaic 10. Ealaín agus Ailtireacht na Rómhánach.**[100]**

Freagair aon dá cheann ar bith de na ceistanna seo a leanas. (Is fiú 50 marc gach ceist):-

- (i) I bhFótagraf E ar Pháipéar X léirítear plean de Theach Folctha Stabiae sa Phoimpé.
 - (a) Bain feidhm as an téarmaíocht cheart chun na príomhghnéithe den teach folctha seo a ainmniú.
 - (b) Cén fáth a raibh tithe folctha chomh tábhachtach sin mar ghné de shaol mhuintir na gcathracha Rómhánacha?
 - (ii) Scrúdaigh Fótagraf F ar Pháipéar X.
 - (a) Ainmnigh an foirgneamh atá le feiceáil i lár an fhótagraif.
 - (b) Cén t-impire Rómhánach lena bhfuil tógáil an fhoirgnimh seo luaite?
 - (c) Cé dó a bhfuil sé tiomnaithe?
 - (d) Déan cur síos go hachomair ar an taobh istigh den fhoirgneamh.
 - (iii) Féach ar Fótagraf G ar Pháipéar X.
 - (a) Inis cé mar a léiríonn an phortráid seo saintréithe na dealbhóireachta portráidí Rómhánaí.
 - (b) Cén tabhacht a bhí ag an dealbhóireacht phortráideach i saol na Rómhánach?
 - (iv) Féach ar Fótagraf H ar Pháipéar X.
 - (a) Cén eachtra a thaispeántar sa phéintéireacht balla seo?
 - (b) Luaigh gné nó gnéithe den péintéireacht atá suaithinseach, dar leat.
-

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 1999

LÉANN CLASAICEACH — GNÁTHLEIBHÉAL

PÁIPÉAR X

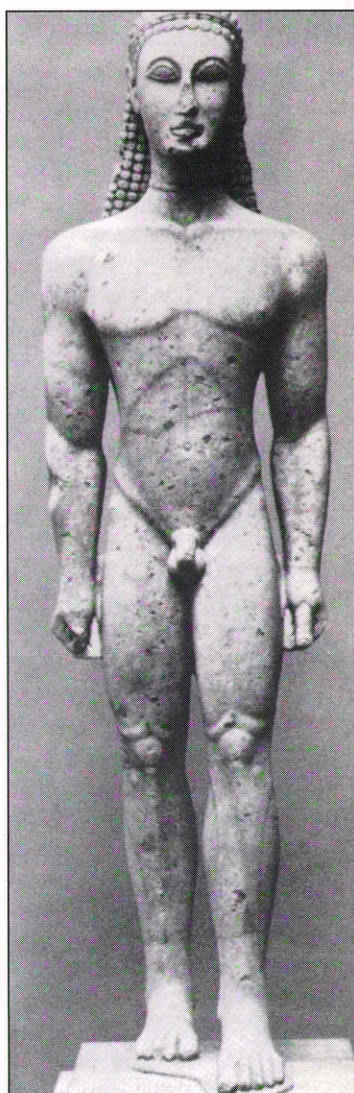

A

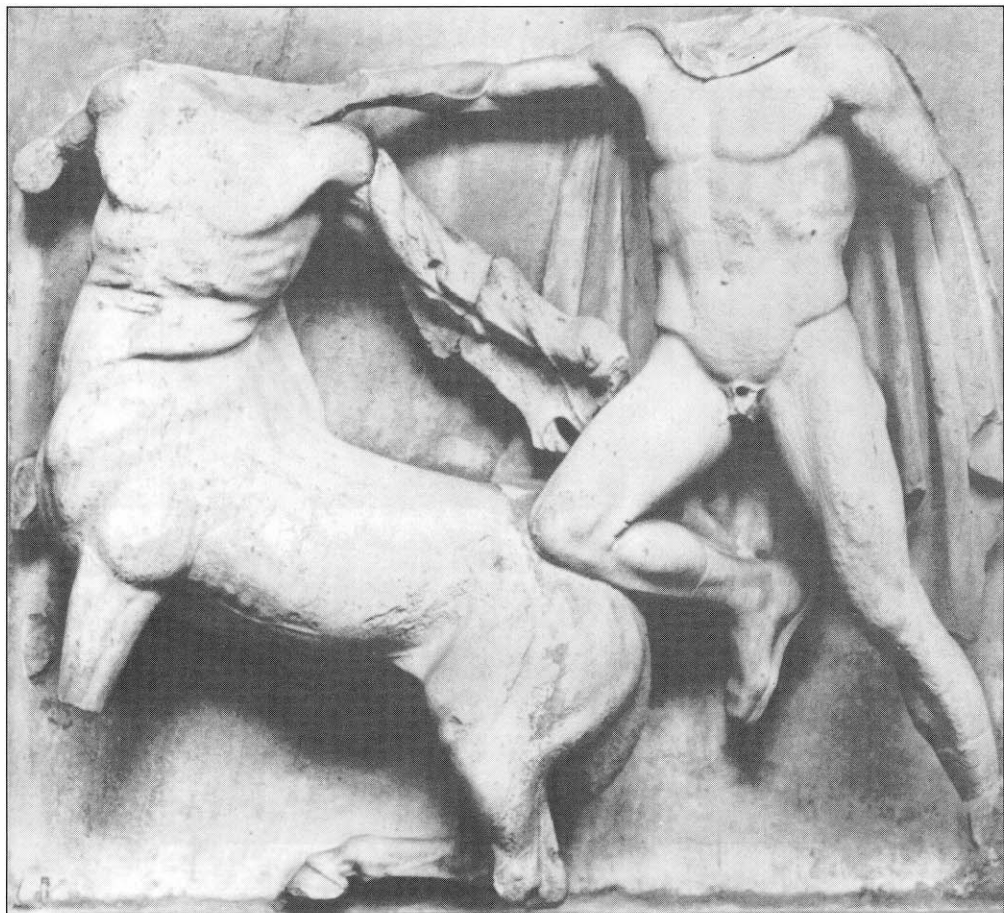
a

b

c

B

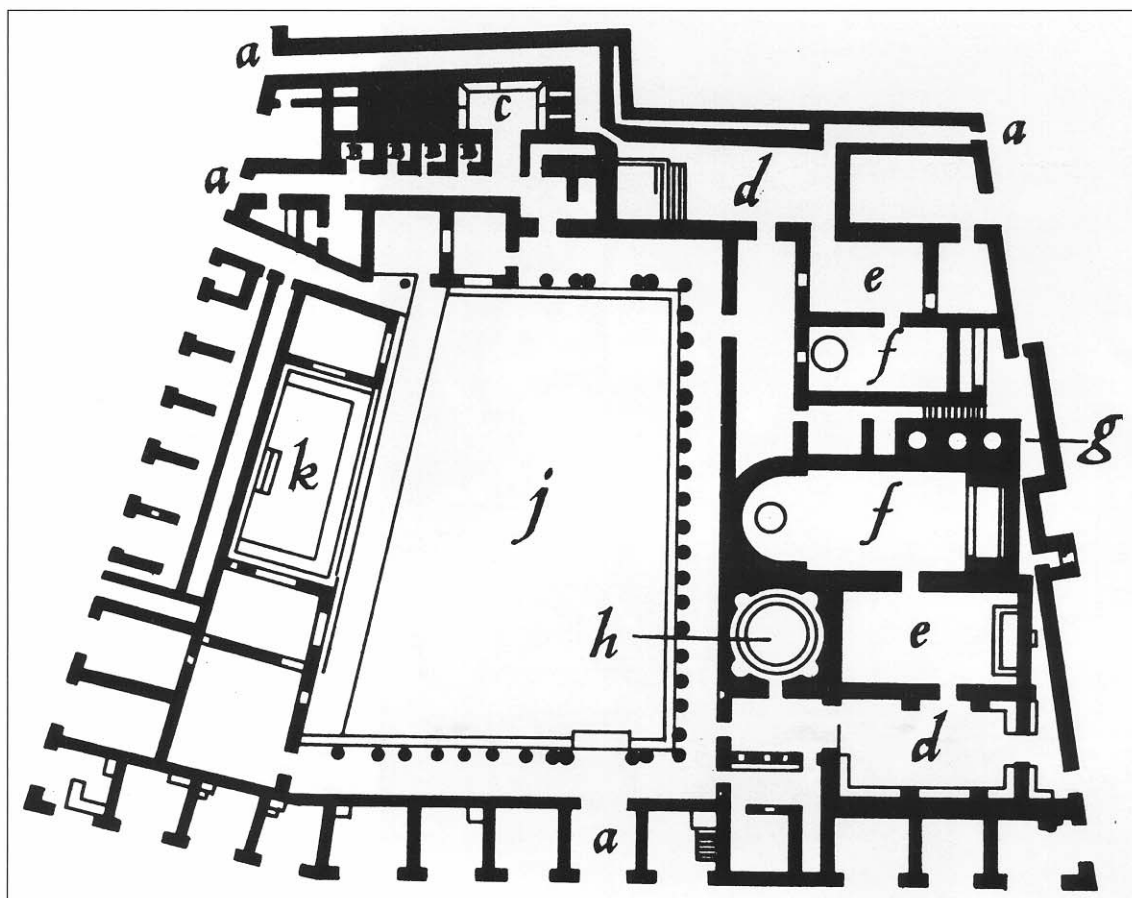

C

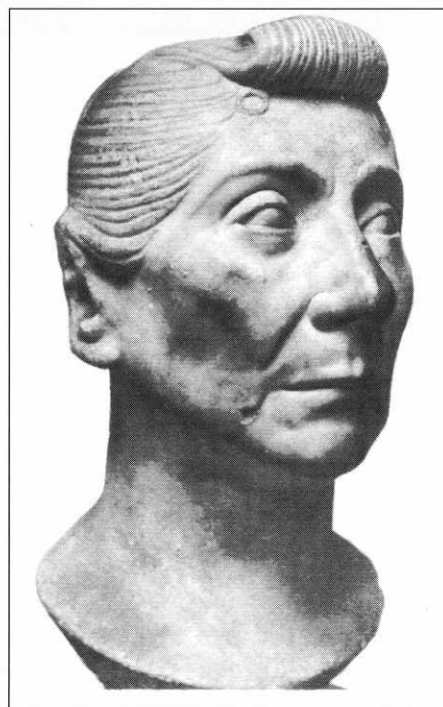
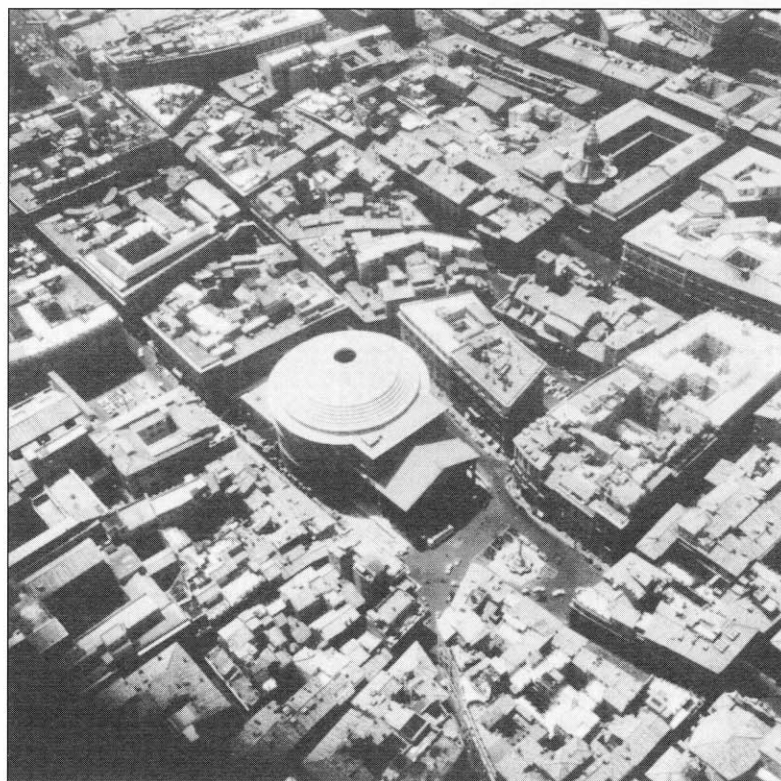

D

E

F

G

H

Baineadh Fótagraif A, B, C agus D as *A Handbook of Greek Art*, G. Richter, Phaidon Press, 4th Edition 1995.
Baineadh Fótagraif E, F, G agus H as *Roman Art and Architecture*, M. Wheeler, Thames and Hudson, London 1964.